

*Микола
Кисельов*

МЕТАФІЗИЧНИЙ ВИМІР САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОСУ

***Скловський І.З. Український етнос на рубежі
XX—XXI ст. (Метафізичний аналіз)***

Дніпропетровськ: Пороги, 2007. — 320 с.

Серед актуальних проблем націєтворення важливе місце посідає пізнання української національної ідеї. Останнім часом вітчизняна філософська спільнота докладає значних зусиль, спрямованих на осмислення її особливостей, а також світоглядних засад національної ідентичності, подальшого розвитку нашого менталітету. У цьому контексті цілком природним є звертання автора до метафізичного аналізу однієї з головних рис української ідеї державотворення.

Це звертання набуває особливої актуальності з огляду на глибокі зрушення, що відбуваються в системі ціннісних орієнтацій особистості за умов модернізації пострадянського суспільства. Глобалізація соціокультурних трансформацій домінує у вітчизняній філософській думці та масовій свідомості, залишаючи, проте, незмінними ідеологічно упереджені, однобічні погляди на цінності громадян. Це вимагає неупередженого аналізу філософської рефлексії, спрямованої на метафізику історичних перспектив національної ідеї як феномена саморегуляції національного буття.

У монографії І. Скловського розглянуто специфічні особливості перебігу етносоціальних процесів у незалежній Україні та їхнього впливу на національну свідомість, що має практичне значення для зміцнення свободи держави та громадянського суспільства, толерування етноконфесійних та екологічних спрямувань національних ідеалів.

Автор, послідовно аналізуючи метафізику соціального самовизначення на зламі тисячоліть, соціальну онтологізацію як органічний процес еволюції ідеалів етноцентризму та елітоутворення, гуманізм як ціннісно-цивілізаційний чинник формування української нації, відтак постметафізичний вимір екологічного імперативу як саморегулятивне підґрунтя українського націєтворення, осмислює етносоціальні процеси як складову гуманізації національного життя України. Він вважає, що поняття «цінність» слугує для визначення всього національно специфічного, оскільки термін «свобода» стосується будь-яких питань, які зумовлюють поступові дії громадян України.

Наукова новизна дискурсу національної ідеї полягає в тому, що «етносоціальні зміни українського суспільства», виявлені у суверенітеті республіки, стосуються вибору світоглядних орієнтирів, форм власності, праці демократичним шляхом, у межах конституційно-правового поля держави. Сенс авторського підходу — продемонструвати становлення політичної нації українського народу у процесі боротьби з тоталітарно-деспотичними тенденціями, традиціями, богоборством тощо. Ці процеси ґрунтовно осмислено через аналіз багатьох історичних фактів від 1970 до 2005 року, коли духовна еліта змусила громадянське суспільство України активно протистояти погіршенню умов життя, праці та побуту трудящих, забрудненню навколишнього середовища, що призвело врешті-решт до виникнення руху, а потім і партії «зелених».

Оригінальним видається у книзі узагальнення етноконфесійних орієнтацій нашого народу, різноманітних пошуків сенсу національної ідеї, що вплинуло на ідеологію демократичних зрушень у

державі, на практичне обґрунтування цієї ідеї.

Отримані автором результати мають сприяти усвідомленню морально-психологічного потенціалу нашої культурної спадщини та ймовірних напрямків її рецепції, подальшій самоідентифікації українського етносу, формуванню світоглядних засад вітчизняної модернізації, відновленню зв'язків з європейським культурним простором.

Серед головних наукових здобутків автора слід виокремити такі:

- з позиції філософії національної ідеї проведено експлікацію поняття «український етнос», визначено його головну значущість — націєтворення;

- поняттєвий аналіз «етносоціальної саморегуляції суспільства» визначив історичні прояви національної ідеї в контексті метафізичної категоризації, необхідної для правильної оцінки історичних персонажів, політичних течій, субстанційних засад націєтворення, що забезпечує етимологічне тлумачення пошуків сенсу національного буття, яке впродовж тривалого часу не мало однозначного розуміння у класичній та некласичній інтерпретації;

- предметнення координат нового дискурсу відображено у поняттях «національна ідея», «метафізичне пізнання», «громадська еволюція гуманізму», «нація в етносоціальній саморегуляції», «український народ», «вітчизняна велика сім'я», «цивілізований тип свободи шляхетної людини», «духовне самовизначення нації», що істотно впливає на громадський розвиток «патріотизму», пошук «історичного компромісу еліт», на імператив відтворення «романтизованих форм українського національного буття», подолання наслідків «етноциду»;

- сутність феномена національної ідеї автор розкриває через метафізич-

не пізнання «особливостей українського націєтворення» в якісно зміненому політичному середовищі; «реалізацію чинників саморегуляції» пов'язує з потребами «громадянського суспільства», а «переважання просвітницько-романтизованих форм національної свідомості» — з «відродженням європейських цінностей етнічної свідомості».

Автор доводить, що цивілізаційне становлення української нації пов'язане з її етноконфесійним самовизначенням. Він показує, що самовизначення у контексті української конфесійності є трансцендентальним опредметненням вищих ідеалів історичної нації.

Здобутком автора є цивілізаційне обґрунтування «екологічного імперативу» — важливого чинника, що аксіологізує логіку етноконфесійної матеріалізації національної ідеї. Екологічний імператив, як показано в монографії, — це таке автономне судження, яке продовжує кантівський моральний імператив: істина (річ-у-собі) починає еволюціонувати в новій системі нелінійних

координат, коли софійність людського роду поєднує закони природи-Бога, прискорюючи темпи етносоціальної саморегуляції.

Екологічну проблематику автор розглядає як окремий напрямок морально-філософських проблем в його єдності з етноконфесійно-ціннісними та громадсько-цивілізаційними аспектами. Він вбачає найважливішу функцію екологічного імперативу в оптимізації взаємовідносин між націєтворенням, людиною та екосистемами. Тобто екологічний імператив — це світоглядно-етичний принцип, що приводить у дію механізм саморегуляції націєтворення.

Шкода, що цивілізаційні, зокрема політологічно-етнократичні та суб'єктивно-особистісні прояви етносоціального самоосмислення автор, слушно їх виокремлюючи, залишає немовби у латентній формі, тобто називає їх, але докладно не аналізує. Плекаю надію, що у наступних розвідках автор «розсекретить» свої знахідки.